

Kétszáz éve nyilvános a Cseh Szocialista Köztársaság Állami Könyvtára

F. HORÁK – K. KOZELEK

A „200 let veřejné Státní knihovny ČSR” (Čtenář, 1977. 4. no. 106–110.p.) és a „Státní knihovna ČSR jubluje” (Čtenář, 1977. 4. no. 111–114. p.) c. cikkek alapján összeállította FUTALA Tibor.

A Cseh Szocialista Köztársaság Állami Könyvtára mostani nevét és szervezetét csak a könyvtári törvény megjelenését követően, 1959-ben vette fel. Eredetileg e néven három nagymultú és gazdag állományú könyvtár egyesült, a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár, a Központi Közgazdasági Könyvtár és a Szláv Könyvtár.

Közülük a legrégebbi műltra a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár tekinthet vissza. Alapítása a Károly Egyetem 1348-ban történt megalapításával esik egybe. Ez időben azonban – párizsi mintára – még nem központi könyvtár létesült, hanem az ún. kollégiumi könyvtárak egész sora. A nevét viselő kollégiumnak maga IV. Károly adományozott 162 kéziratot.

A kollégiumi könyvtárak külön-fejlődése, főként adományok útján való gazdagodása egészen 1556-ig, a jezsuita rend prágai megjelenéséig zavartalan volt. A jezsuiták alapította akadémia – uralkodói segédlettel – csakhamar háttérbe szorította a huszita eszmék fellegrát, az egyetemet. A jezsuita akadémia mellett könyvtár is alakult, és igen gyorsan fejlődött. A fehérhegyi csata után, 1622-ben az egyetem – természetesen könyvtáraival együtt – a jezsuiták kezébe került.

A jezsuiták könyvtára ezt követően bibliotheca maior néven működött tovább, a korábbi kollégiumi könyvtárak állományát bibliotheca minorra vonták össze, de a kétféle állományt – ideológiai okokból is – még nem egyesítették. Erre csak a Klementinum barokk könyvtártermének ellészülte után, 1727-től kezdve került sor.

Időközben – 1638-ban – az egyetem jogi és orvostudományi karát kivonták a jezsuiták igazgatása alól. A két kar mellett létesült új könyvtár nyilvánossá tételére két sikeres kísérlet is történt (1726-ban és 1768-ban), ám ez a könyvtár a jezsuita rend feloszlatása után 1777-ben beolvadt a Klementinum könyvtári gyűjteményeibe.

A Klementinumban egyesült jezsuita és egyetemi könyvgyűjteményt – a Károly Egyetem Könyvtáraként – Mária Terézia rendeletére 1777. október 30-án immár véglegesen megnyitották a közönség előtt. Ezután a könyvtár állománya (elsősorban a volt jezsuita gyűjtemények beolvasztása és hagyatékok révén) már igen gyorsan növekedett. Könyvtárosai közül különösen Karel Rafael Ungar szerzett érdemeket a gyűjtemények fejlesztésében és feltárásában. Annak ellenére, hogy a könyvtár a Csehszlovák Köztársaság létrejöttéig német orientációjú maradt, számos neves cseh hazafi is található alkalmazottai között. A legnevesebb Pavel Josef Šafařík volt.

A Könyvtár a nemzeti könyvtári funkciót 1918 óta látja el. Az ehhez szükséges elhelyezési feltételeket 1925 óta fokozatosan alakították ki a barokk Klementinum engedte határokig. A német megszállás alatt a Könyvtár nem állhatott a cseh nemzetiségűek rendelkezésére.

A felszabadulás óta a Könyvtár hatalmas fejlődésen ment keresztül, s ma már ellátja a szocialista nemzeti könyvtári funkciók teljes körét. 1959-ben állománya 4,5 millió egységet tett ki, azóta több mint 1 millió egységgel gyarapodott. 1975 folyamán a kölcsönzött kötetek száma meghaladta az 1 millió 150 ezer kötetet, a szolgáltatott reprodukciók száma pedig a háromnegyed milliót. 1971 és 1975 között a Könyvtár 23 ezer írásbeli tájékoztatást és irodalomkutatást produkált.

Nagy érdemeket szerzett a Könyvtár a könyvtári rendszer kiépítésében, gondozásában és fejlesztésében. Ennek legfrissebb bizonyítéka az a középtávú terv, amely 1976 és 1980 között hivatott a csehországi könyvtárak fejlődését orientálni.

A Könyvtár működését egyre inkább akadályozzák a helyviszonyok. Gyűjteményeinek mind nagyobb hányadát kénytelen külső raktárakba telepíteni, a szükségletekhez képest elégtelen az olvasóhelyek száma. E problémák csak új könyvtáráépület emelésével oldhatók meg. Erre kedvezők a kilátások.

25 éves a bolgár Állami Könyvtárosképző Intézet

T. TOPALOVA

A szerzőnek (az intézet igazgatója) a jubileum és az Intézet új épületének felavatása alkalmából elmondott beszédét (25 godini Dörzsaven Bibliotekarszki Insztitut. Bibliotekar, 1977. 6. no. 5–14.p.) PÁSZTOR Ilona tömörítette.

Az Állami Könyvtárosképző Intézetet 1950-ben hozták létre a közművelődési könyvtárak középfokú szakember-hiányának megszüntetése céljából. Középszintű végzettségre épülő kétéves kurzusokban az akkori Tudományos Művészeti és Kulturális Bizottság irányításával ideológiai, irodalmi és könyvtári-bibliográfiai ismereteket nyújtott. Előadói a Nemzeti Könyvtár, a Bolgár Tudományos Akadémia Könyvtára, az Egyetemi Könyvtár és a korábbi Bolgár Bibliográfiai Intézet legjobb szakemberei közül kerültek ki. Az Intézet célkitűzése az volt, hogy hallgatóit a nagyobb könyvtárak beosztott könyvtárosi, a kisebb könyvtárak szervező-kivitelező könyvtárosi feladatainak ellátására felkészítse.

A társadalmi igények változásával az Intézetben folyó képzés tartalma és formája is változott (itt tükröződik a könyvtárügy javuló anyagi bázisa, a racionálisabb vezetés, a könyvtári szolgáltatások koordinálása, a tudományos és szakkönyvtárak relatív arányának az összes könyvtárak számához viszonyított növekedése, a közművelődési könyvtárak működésében tapasztalható szakmai színvonalemelkedés). Bár nemcsak minőségében, mennyiségében is javult a hallgatók összetétele (több mint 2,5-szeresére – 40-ről 105-re) nőtt pl. a könyvtárismeret szakra felvett hallgatók száma, igen sok volt a szakképzettség